

Protokoll

Ämne: Rådet för filmarvsfrågor - Rådsmöte 2/2020
Datum och tid: 2020-10-22, 09.30 – 11.30
Plats: via länk på Zoom

Närvarande: Annika Tergius, ordförande (Riksarkivet)
Susin Lindblom, (Dramatikerförbundet)
Stefan Baron (Film- & tv-producenterna)
Maria Bolme (Teaterförbundet)
Tommy Gustafsson (Filmvetenskaplig representant)
Lena Essling (Moderna Museet)
Göran Konstenius (Kungliga Biblioteket)
Anna-Karin Larsson (Filmform)
Thomas Nilsson (Sveriges Television)
Göran du Rées (Sveriges Filmregissörer)
Göran Hugo Olsson (Oberoende Filmars Förbund)

Samt:
Mathias Rosengren, adjungerad chefsrepresentant
Christina Preisler Schedin, Chef för Film och samhälle, adjungerad
fr.o.m. § 9
Lova Hagerfors, Chef för Tillgängligt filmarv, adjungerad fr.o.m. §
10
Nubar Onatli, protokollförare
Eric Sjöström, konsult, medverkande vid § 7

Frånvarande: -

Rådet för filmarvsfrågor

§ 1 Ordförande öppnar mötet

Ordföranden Susin Lindblom öppnade mötet som på grund av läget med covid-19 skedde på länk.

§ 2 Val av ny ordförande

Susin Lindblom har suttit maximal tid som ordförande. Till ny ordförande valde rådet Annika Tergius.

Susin Lindblom tackade för sin tid som ordförande. Hon tackade både rådet och Mathias Rosengren för det fina samarbetet.

Susin Lindblom lämnade därefter över mötet till Annika Tergius.

§ 3 Anmälan av nya ledamöter

Susin Lindblom informerade om att Dramatikerförbundet avsåg att inkomma med anmälan av ny suppleant. Thomas Nilsson informerade att han snart kommer att gå i pension och att en representant från Sveriges Television kommer att ta över hans plats till nästa rådsmöte.

§ 4 Fastställande av dagordning

Material: Dagordning

Beslut:

- dagordningen godkändes

§ 5 Val av justerare

Maria Bolme utsågs till justerare.

§ 6 Rapport från Filminstitutet

- inledare: Mathias Rosengren

Mathias Rosengren informerade om hur verksamheten påverkats av pandemin:

- Filminstitutets medarbetare har uppmanats arbeta hemifrån om möjligt och maximalt en tredjedel av personalen får vara på plats samtidigt i Filminstitutets lokaler.
- Regeringen avsatte i våras 50 mkr som krisstöd inom filmområdet att fördelas av Filminstitutet, nu har ytterligare 375 mkr avsatts. Dessutom har viss omfördelning skett av de ordinarie stöden. Ordinarie stöd brukar normalt sett fördelas under ett helt år, nu sker fördelningen på tre månader vilket innebär en mycket stor arbetsbörda.
- Cinemateket stängde biograferna under våren och streamade under en tid istället en film per vecka. Det var lärorikt men efter en utvärdering konstaterades att det var positivt att få återgå till fysiska visningar. I augusti återgick Cinemateket till fysiska visningar men med max 50 personer per visning.
- I april erbjöd Filminstitutet alla gymnasieskolor att kostnadsfritt strömma filmen *And then we Danced*. Erbjudandet gällde både streaming i skolan men också för varje elev hemifrån. Det var lärorikt men kostsamt på grund av rättighetsersättningen.
- Verksamheten i Rotebro har haft städinsatser och inventeringar. Det har dessutom bytts ut kylaggregat i kassematerna.
- Vid förra rådsmötet informerades om att labbet skulle börja fokusera på svartvit film i externa framkallningsuppdrag. Arbetet har ej kunnat påbörjats på grund av sjukdomar och trasiga apparater.

Mathias Rosengren informerade vidare om följande:

Svarta fönster

Filmarvet består inte bara av det analoga utan även det digitalt födda. Idag finns det en uppdelning vad gäller ny och gammal film. Det uppstår ett s.k. "svart fönster" när film inte går att se i något visningsfönster. Glappet mellan nya och gamla filmer blir alltmer tydligt och den "nästan nya" filmen faller mellan stolarna. Exempelvis går det inte att boka filmen *Sameblod* som är tre år gammal. Filminstitutet vill gärna ha bättre förutsättningar för filmer som fått stöd eller digitaliserat av Filminstitutet att se till att de inte hamnar i dessa svarta fönster.

Förändring av metadata

Det kommer att ske en principiell förändring för hur man arbetar med metadata. Filminstitutet kommer alltmer att övergå från katalogisering till importer av större datamängder och förflytta ansvaret för metadata i början av produktionen istället för i slutet.

Fria filmer

Filminstitutet arbetar med att ta fram en policy för publicering av fria verk. Det finns många upphovspersoner till ett filmverk och det föreligger både underliggande och närstående rättigheter. Med hänsyn till alla involverade tar det därför tid för en film att bli fri. Dessutom måste det finnas filmmaterial. Vissa filmverk är särskilt historiskt intressanta och kan ha ett publikt intresse.

Thomas Nilsson anförde att svarta fönster är en svårighet för alla arkiv. SVT har mängder med material som inte är tillgängliga men som ligger i deras arkiv. Vad gäller frågan om metadata berättade han att SVT tidigare hade anställda som tittade på varje tv-program för att skriva ner vad som fanns på tv-bilderna. SVT hade bättre metadata på denna tid eftersom man förstod var, hur och på vilket sätt metadatan skulle dokumenteras. Göran Hugo Olsson menade att ny metadata är ojämn och därmed dålig, medan den t.ex. på 70-talet var jämn. Han tror dock att det kommer lösa sig själv med hjälp av AI. Göran du Rees undrade om det fanns en gemensam strategi för hur KB, Filminstitutet och SVT hanterar sin metadata. Mathias Rosengren förklarade att det finns olika strategier beroende på vad som samlas in, för olika ändamål. Det kan dock vara till nytta att man samsas om metadata så att man slipper dubbelarbete. Det finns även en internationell standard för filmverk. Göran du Rees ansåg att det med hänsyn till den digitala utvecklingen, borde skapas en högskoleutbildning kring detta. Utbildningen skulle exempelvis kunna ligga på KTH:s arkeologiska utbildning för rörlig bild. Annika Tergius instämde i att det finns ett behov av att förstå metadatastandard och digitalisering då man tappat kompetens bakåt i tid. Göran Konstenius tyckte att man ska vara pragmatisk kring metadata då metadataområdet är under stark utveckling.

§ 7

Behov relaterat till bevarande av analog film i lokala, regionala och enskilda arkiv

Inledare: Eric Sjöström

Eric Sjöström, som arbetar som utredare och konsult inom kulturområdet, berättade om sitt uppdrag att se över lokala, regionala och enskilda arkiv. Det rör sig om en kompletterande utredning till den som Filminstitutet lät utföra 2018. Hans förslag ska så småningom ges in till regeringen.

Frågeställningarna i utredningen har varit:

- Varför har man analog film?

- Hur förvaras filmsamlingarna?
- Vilket behov finns av fysisk förvaring och eventuellt kring kunskap och stöd?
- Hur ser man på ett samlat ansvar och gemensam infrastruktur?

Eric Sjöström har valt och utgått ifrån nio institutioner i sin utredning. Han valde att berätta om tre särskilda respondenter.

Goteborgs stadsmuseum

Enligt utredningen har Göteborgs stadsmuseum en generellt låg nivå på kompetens gällande analog film. Medarbetarna är självlärda, lokalerna är dåliga och behov finns av att höja kunskapsnivån internt kring digitalisering och bevarandeförhållanden. Göteborgs stadsmuseum skulle gärna deponera sina filmrullar i magasin men det bygger på att filmerna digitaliseras. Det vore önskvärt att en nationell institution digitaliserar filmerna. Ett alternativ skulle kunna vara att den nationella institutionen lånar ut utrustning så att de kan digitalisera filmerna själva. Göteborgs stadsmuseum menar att det inte är rimligt att mindre institutioner ska bära ansvaret själva. Det föreligger ett behov av en kunskapsbas som idag finns hos Filminstitutet och KB men med en samordnande roll som man kan vända sig till.

Kungsörs Hembygdsförening

Kungsörs Hembygdsförening har 250 000 bilder/filmer/band och av dessa är ca 125 analoga filmer. Dock saknas kompetens för hur de ska hanteras. Filmerna förvaras i ett plåtskåp i ett tomt hyreshus bredvid ett vattendrag, vilket medför översvämningsrisk. Hembygdsföreningen har skannat in sina bilder i ett arkiv i Västmanland. Man ser det som sitt ansvar att tillgängliggöra innehållet i filmerna och vill ha det i visningsbar media för att kunna visa det för sina invånare. Föreningen skulle behöva praktiska riktlinjer för att kunna hantera detta.

Centrum för Näringslivshistoria

Centrum för Näringslivshistoria är en ideell förening med företag som medlemmar. Föreningen tar hand om medlemmarnas företagsarkiv. Företagen förvarar sitt material i rymliga lokaler. Filmmaterialet är i mycket gott skick då det förvaras i klimatstyrda arkiv. För vissa videoformat finns behov av digitalisering. Företagen är intresserade av branschutbyten och de vill ha ett riktat digitaliseringsstöd. Det ses som positivt att man uppmärksammar digitalisering av analoga filmer. Centrum för Näringslivshistoria ser positivt på samordning och att resurser står till förfogande men är däremot inte i behov av en centraliserad lösning för all

analog filmhantering. Någon filmvårdscentral behövs inte, arkivvärlden sköter redan detta och det betalas av marknadsaktörer. Man vill inte att detta ska konkurreras med marknadskrafter.

Eric Sjöström drog slutsatsen att det finns behov av deponering men att ägandeskapet är viktigt för hur det ser ut framöver. Respondenterna vill kunna använda och tillgängliggöra materialet. Ju mindre organisationen desto större behov av hjälp har den. Man vill få råd och stöd i dessa frågor. Vad gäller uppspelningstekniken var det många respondenter som förvarade filmer men inte kunde spela upp den. Utredningen planeras vara klar den 30 november.

Annika Tergius ansåg att det var intressant att en privat aktör som Centrum för Näringslivshistoria har samma inställning som offentliga aktörer. Det finns uppenbart ett behov av rådgivning. På Riksarkivet har man sett ett tryck vad gäller rådgivning, både från statliga myndigheter och från privatpersoner. Göran Konstenius framförde att de stora institutionerna behöver samla sig kring detta och arbeta för mer medel, en gemensam plan behövs.

§ 8

Förslag nationell inventering av AV-material

Inledare: Mathias Rosengren

Underlag: Inventering av analog film i Sverige

Mathias Rosengren redogjorde för det uppdrag som Filminstitutet tillsammans med KB har fått i uppdrag av regeringen att göra. Det ska till regeringen redovisas hur en inventering av en analog film kan genomföras och beräknas vad detta kan kosta. Förslaget går bortom bara den analoga filmen och anser att man bör inventera alla AV-material, inklusive analog film, för att kunna bevara och tillgängliggöra dessa på ett bra sätt. Digitalisering är det enda kända sätt att bevara och tillgängliggöra innehållet vilket av nödvändighet kommer att innebära en inventering. För att kunna inventera måste vi förstå omfattningen av materialet och dess innehåll. KB kompletterar Filminstitutet då de har material som består av magnetband medan Filminstitutet har filmmaterial. En gemensam inventering innebär mindre arbete. Inventering ger oss möjlighet att prioritera och att vi slipper dubbelarbete. Det gör det även möjligt att se vad som är dubletter och vad som redan är en utförd digitalisering. Mathias Rosengren berättade vidare om exempel från inventeringar som gjorts i Norge och Belgien. I Norge använde man en webbenkät och i

Belgien en webbsida där man kan komplettera med tidigare inlämnade uppgifter. Det förslag som kommer att lämnas till regeringen är att KB och Filminstitutet får ett gemensamt uppdrag och att det tillförs medel till detta.

Annika Tergius berättade att Riksarkivet ser positivt på detta. Riksarkivet vill själv lyfta, modernisera och utveckla nationella arkivdatabasen som idag är ganska gammal men innehåller mycket metadata om arkivinformation. Man kan också tänka sig att bygga ihop det med en opensource-lösning. Göran Konstenius påpekade att den norska inventeringen ligger före i tiden. I Norge har Nationalbiblioteket varit ansvarig för inventeringen. Göran Konstenius föreslog att man kan dra nytta av Digisam för att anordna seminarier. Råden diskuterade därefter de upphovsrättsliga aspekterna. Anna-Karin Larsson framförde att det rör sig om olika slags material och innehåll som ska inventeras. Det finns upphovsrättsliga lösningar för de material som besitter verkshöjd. Susin Lindblom anförde att det finns nya upphovsrättsliga lösningar under covidtider för licenser. Man skulle behöva underrätta de upphovsrättsliga organisationerna i tid så att de känner sig involverade. Annika Tergius nämnde att Digisam har upprättat en vägledning över hur statliga myndigheter ska titta på digital information. Mathias Rosengren upplyste om att utredningen kommer att lämnas in senast den 31 oktober och att synpunkter från rådet välkomnas dessförinnan.

§ 9

Ökad filmkunnighet för allmänheten

- inledare Christina Preisler Schedin

Underlag: Ökad filmkunnighet

Christina Preisler Schedin redogjorde för projektet Ökad filmkunnighet för allmänheten. När det gäller det filmpolitiska målet att barn och unga ska ha goda kunskaper om film och rörlig bild och ges möjligheter till eget skapande vill Filminstitutet gå ett steg längre, i linje med de kulturpolitiska målen, och omfatta alla. Avdelningen Film och samhälle arbetar med filmens plats i samhället och med att öka filmkunnighet. Man vill att barn och unga ska ha kunskap om och tillgång till film så att de har möjlighet till eget skapande. 2017 gjordes en kartläggning om hur man når ut till unga. Kartläggningen visade att målet uppfylls beroende på viken kommun de bor i. De kommuner som har eldsjälarna i området är de som når ut bäst. Skolan är den plats där man kan göra en insats för att nå alla barn och unga. Filminstitutet har försökt nå ut på olika vägar. Det har setts över vad

skolan behöver. Man har hört med Skolverket, MIK-aktörer, UR, biblioteken i skolan. Man har breddat begreppet från källkritik till det filmkonstnärliga. Skolan ska spegla samhället. Behovet av vägledning och kunskap är stort.

Filminstitutet vill bidra till filmens plats i det offentliga samtalet och stärka filmen så att den inte bara når ut till barn och unga. Samverkan med nya parter behövs. Filminstitutet kommer, vid sidan av arbetet med skolorna, att påbörja överskridande arbete och bl.a. samverka med muséer. Det kommer att arbetas med teman i kuratering, urval och kommunikation för att nå ut bättre. Man kommer att tidigt ta sig an lärarutbildningen då det är viktigt att fånga lärare. Filminstitutet har haft ett webinarium med skolverkets GD Peter Fredriksson. Fredriksson såg att filmen har för liten roll och att de filmhistoriska kunskaperna är för små. Filminstitutet ser över vad skolan behöver och det kommer att, i samverkan med filmforskaren Annika Wiik, tas fram en filmhistorisk modell som är kopplad till läroplanen. Annika Tergius framförde att det lät som ett spännande projekt. Göran Hugo Olsson tyckte att det var det bästa han har hört på länge. Maria Bolme anförde att det var roligt att det går framåt och att man har väntat på detta. Nu kanske man kan närma sig de nordiska länderna som har film i sin kursplan.

§ 10 Digitaliseringslista 2021

-inledare: Lova Hagerfors

Underlag: Urval digitalisering av det svenska filmarvet

Mathias Rosengren tog upp att detta kommer vara en årligt återkommande punkt.

Lova Hagerfors informerade om hur resultatet för i år har sett ut. Filminstitutet har sedan 2013 arbetat med att digitalisera och tillgängliggöra det svenska filmarvet, 2014-2018 genom särskilda medel från regeringen, efter detta finansierat via höjt anslag. Ambitionen är att filmerna ska vara tillgängliga i visningsfönster. Urvalet görs från år till år och ska vara så brett som möjligt. Filminstitutet har tagit fram riktlinjer med kriterier för hur Filminstitutet ser på arbetet som helhet men också på titelnivå. Ett redaktionsråd arbetar löpande med frågorna. Möjlighet finns för externa aktörer att önska filmer som ska digitaliseras, upp till tio filmer per år. Det ställs som krav att de redogör för hur filmerna ska spridas, att de måste spridas i minst två visningsfönster och hur det ska ske över tid.

Det finns en ambition att bevilja i så hög grad det går men det måste också finnas en bredd i helheten. Lova Hagerfors berättade vidare om urvalet för nästa år. 59 filmer kommer att digitalt restaureras och ytterligare 30 filmer utanför urvalet kommer enbart att digitaliseras. Årets digitaliseringar har påverkats av Covid-19 då enheten varit tvungen att gå ner i kapacitet. Några filmer har behövt väljas bort, vid årets slut ser man att det kommer röra sig om knappt hälften av det som skulle digitaliseras. Enheten har dock börjat gå upp i kapacitet till normal nivå i mitten av hösten. Totalt har Filminstitutet för 2020 fått in 54 externa önskemål, av dessa har Filminstitutet beviljat 20.

- Rådet välkomnade informationen.

§ 11 Nästa möte

Nästa rådsmöte hålls torsdagen den 22 april 2021. Höstens möte hålls den 21 oktober.

§ 12 Övriga frågor

Susin berättade om ett initiativ hon tagit i ett annat sammanhang, kopplat till krisstöden, om att filmmanus borde göras tillgängliga digitalt för akademien och eventuellt allmänheten. Idag är de blockade av upphovsrättsliga skäl och kan endast läsas i Biblioteket. Hon föreslog dessutom att råden borde få en Outlook-inbjudan till nästa års rådsmöten.

Thomas Nilsson tackade för sin tid i rådet.

§ 13 Mötet avslutas

Ordföranden tackade för mötet och avslutade detsamma.

Vid protokollet

Justeras

Nubar Onatli

Maria Bolme